

li.remissvar@regeringskansliet.se

li.fjr@regeringskansliet.se

Livsmedelsverkets yttrande över remiss från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet angående Delbetänkande Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk (SOU 2023:74)

Sammanfattning

Förslag kopplade till fiske- och miljölagstiftningen:

Livsmedelsverket tillstyrker förslagen att:

- ta bort odlingstillstånd enligt fiskelagstiftning och i stället pröva tillstånd om vattenbruk enbart enligt miljölagstiftningen (avsnitt 10.5.1),
- alla typer av vattenbruk som bedrivs i anläggningar i vattenområden ska vara undantagna kravet på tillstånd för vattenverksamhet i miljöbalken (avsnitt 10.7.4),
- en definition för vattenbruk, som inkluderar andra organismer, införs i miljöbalken, med reservation för själva formuleringen (avsnitt 10.7.2 och 10.7.4),
- införa anmälningsskyldighet för miljöfarlig verksamhet, men betonar att det behövs tydlig vägledning och gränsdragning mellan anmälnings- och tillståndsplikt (avsnitt 10.7.5).

Livsmedelsverket vill framföra:

- Avsnitt 10.7.2 Definition av begreppet vattenbruk
Livsmedelsverket delar utredningens bedömning att begreppet vattenbruk bör ges en enhetlig definition inom miljölagstiftningen men vill framföra att den sista delen av den förslagna definitionen ”skörden, eller annat tillvaratagande av organismerna” stryks, och ersätts med ” skörden eller uttaget av organismerna” eller liknande formulering. Det skulle ge bättre överensstämmelse med begreppen inom livsmedelslagstiftningen och underlätta tolkning och tillämpning inom gemensamma områden.
- Avsnitt 10.8, stycke Konsekvenser för myndigheter

2024-05-27

Dnr 2024/01102
Saknr 1.1.3

Beträffande att fler verksamheter än idag kommer att vara anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter, som ska hanteras av fler myndigheter än idag – kommunerna - behövs en tydlig plan för hur man ska hantera likvärdighet avseende prövningar och tillsyn, med tanke på kommunernas olika resurser och kompetenser i dagsläget.

Övriga förslag:

Livsmedelsverket tillstyrker att:

- Jordbruksverket ska ansvara för en digital kontaktpunkt för vägledning och information om vattenbruk för företag, samt utbildning för kommuner och myndigheter för att effektivisera tillståndsgivning. (avsnitt 11.3.2, 11.3.3, 11.3.4)

Livsmedelsverket vill framföra:

- Även om kontrollen av foder- och livsmedelssäkerhet i primärproduktionen, så väl som i leden efter primärproduktionen, står utanför förslaget vill Livsmedelsverket poängtera att frivilligt samarbete är viktigt för att effektivisera tillståndsgivningen, samt att samarbete med Livsmedelsverket bör ske i de delar som gäller information och vägledning beträffande registrering av livsmedelsanläggningar i primärproduktionen, nya livsmedel (novel foods) och godkännande av produktionsområden för musslor.

Livsmedelsverket avstår från att yttra sig om förslagen:

- i avsnitten 10.7.6 och 10.7.7,
- i avsnitten 11.5 och 11.6 i de delar av förslaget som avser att Jordbruksverket ska samordna tillsyn, kontroll och annan offentlig verksamhet inom vissa områden.
Detta då Livsmedelsverket inte berörs av förslagen.

Generella synpunkter

Begreppet vattenbrukare

I utredningen används begreppet ”vattenbrukare” i stället för livsmedelsföretagare (avsnitt 6.3.7 och framåt). Detta blir missvisande då vattenbruk är en del av primärproduktionen, men inte efterföljande led. Livsmedelsverket vill förtydliga att uppfödning av fisk, kräftdjur och blötdjur är primärproduktion och hör enligt EU-lagstiftningen inte till ”senare led”. Exempel på när det kan missuppfattas är bland annat i avsnitten 6.4.7 och 6.5.7 med underrubrik ”Registrering i senare led”. I utredningen skriver man: ”Vidare gäller kraven på registrering av livsmedelsanläggningar i senare led vid uppfödning av kräftdjur på samma sätt som vid uppfödning av fisk.” respektive ”Vidare gäller kraven på registrering av

2024-05-27

Dnr 2024/01102
Saknr 1.1.3

livsmedelsanläggningar i senare led vid uppfödning av blötdjur på samma sätt som vid uppfödning av fisk.”

Avgifter för Livsmedelsverkets prövning och kontroll

I avsnitt 6.3.7 med underrubrik ”Registrerings- och ansökningsavgift m.m., samt i avsnitt 7.2.6 med underrubrik ”Avgifter för Livsmedelsverkets kontroll” beskrivs avgift för slakterianläggningar. Informationen är inte felaktig men Livsmedelsverket vill förtydliga att slakterianläggningar inte omfattar slakt av fisk. Informationen om avgifter för livsmedelskontrollen blir därför missvisande i sammanhanget.

Livsmedelsverkets roll avseende nationell kontrollplanering och samordning av livsmedels- och foderkontrollen av primärproducenter

Beskrivning av Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets roll när det gäller länsstyrelsernas kontroll av livsmedels- och foderlagstiftningen inom vattenbruket saknas i rapporten. Livsmedelsverket är central behörig myndighet för livsmedelskontrollen och tillsammans med Jordbruksverket samordnar myndigheterna länsstyrelsernas livsmedels- och foderkontroller av primärproducenter, och tar bland annat fram stödjande material och tolkning av lagstiftningen. Det finns många likheter mellan livsmedels- och foderlagstiftningen och de krav som ställs på primärproducenter. Farorna och riskerna är ofta desamma. Myndigheterna lämnar råd och stöd till länsstyrelserna i deras kontroll. En gemensam modell och vägledning till länsstyrelserna för klassning av foder- och livsmedelsföretag i primärproduktionen har tagits fram. [Riskbaserad foder- och livsmedelskontroll - primärproduktion](#)

Länsstyrelserna rapporterar resultaten från livsmedels- och foderkontrollen av primärproducenter till de centrala verken. Resultaten från rapporteringen analyseras gemensamt och ligger bland annat till grund för planering av gemensamma informations-, väglednings- och utbildningsinsatser samt för planering av kommande års kontroller.

Den nationella kontrollplaneringen för offentlig kontroll av primärproducenter tas fram av Livsmedelsverket och Jordbruksverket i samarbete med länsstyrelserna. Planeringen ligger till grund för de kontrollplaner som varje enskild länsstyrelse upprättar inför varje år. Den nationella kontrollplaneringen i primärproduktionen ingår i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan och är ett av flera operativa mål för kontrollen. [Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan \(NKP\)](#)

Livsmedelsverket och Jordbruksverket utför också regelbundet revisioner av länsstyrelsernas kontrollverksamhet. Revisionerna omfattar, förutom foder- och livsmedelskontrollen, bland annat även kontrollen av djurskydd.

Synpunkter på förslagen

Avsnitt 10.5 Utredningens förslag om ändringar i fiskelagstiftningen

Livsmedelsverket tillstyrker förslaget att odlingstillståndet tas bort och att tillstånd i stället provas enbart enligt miljölagstiftningen. Detta då det innebär att vattenbruket kommer att behandlas mer som annan livsmedelsproduktion, samt att det inte blir en åtskillnad mellan odling av t.ex. fisk, kräftor och blötdjur, och andra organismer så som alger och manteldjur som redan idag provas enligt miljöbalken.

Avsnitt 10.7.2 Definition av begreppet vattenbruk

Livsmedelsverket tillstyrker förslaget att en definition för *vattenbruk* införs i miljöbalken. Livsmedelsverket anser att det är positivt att termen ”vattenlevande organismer” används, för att omfatta även t.ex. alger. Livsmedelsverket är dock tveksamma till formuleringen ”fram till och med upptaget, skörden, eller annat tillvaratagande av organismerna”. Begreppet "upptag" används oftast för vilda produkter (vilka inte är en del av vattenbruk). För musslor används ordet skörd för att särskilja odlade produkter från upptag av vilda musslor. När det gäller begreppet "tillvaratagande" så används det i samband med bl.a. viltkött för aktiviteter så som urtagning, flåning och styckning, varför det är olämpligt i sammanhanget. Detta då sådana aktiviteter inte är en del av primärproduktion när det gäller vattenbruk. En alternativ formulering skulle kunna vara ”fram till och med skörd eller utsläpp för utsättning direkt från uppfödning av organismerna”, alternativt ”fram till och med skörd eller uttag av organismerna”.

Avsnitt 10.7.3 Allt vattenbruk kan anses utgöra miljöfarlig verksamhet, avsnitt 10.7.4 Ändringar i bestämmelserna om vattenverksamhet samt avsnitt 10.7.5 Ändringar i bestämmelserna om miljöfarlig verksamhet

De tre avsnitten hanteras gemensamt, då de är beroende av varandra.

Livsmedelsverket tillstyrker förslaget om att tillståndsplikt för vattenverksamhet i miljöbalken ska ändras så att alla typer av vattenbruksanläggningar omfattas av undantaget, samt att allt vattenbruk kan anses utgöra miljöfarlig verksamhet.

Livsmedelsverket tillstyrker därmed även förslaget om att införa anmälningsskyldighet för miljöfarlig verksamhet.

Livsmedelsverkets ståndpunkt hänger ihop med det som angetts under avsnitt 10.5 gällande likabehandling av olika typer av vattenbruk. Även om den miljöpåverkan från olika vattenbruk kan variera stort, beroende på typ av vattenbruk och

2024-05-27

Dnr 2024/01102
Saknr 1.1.3

omfattning, bedöms alla typer av vattenbruk kunna skapa utsläpp eller på annat sätt påverka miljön så att det ska anses utgöra miljöfarlig verksamhet. Därmed bör anmälningsplikt införas för sådana verksamheter som inte omfattas av tillståndsplikt enligt miljöbalken. För att underlätta för företag som önskar bedriva vattenbruk behövs tydlig vägledning och gränsdragning mellan anmälnings- och tillståndsplikt.

Avsnitt 10.7.6 Havs- och vattenmyndigheten bör få i uppdrag av regeringen att utreda gränser för tillstånds- och anmälningsplikt i 3 kap. miljöprövningsförordningen

Livsmedelsverket är positiva till förslaget att Havs- och vattenmyndigheten bör få i uppdrag att utreda gränserna för tillstånds- och anmälningsplikt enligt miljölagstiftningen. Detta då det behöver förtydligas när de olika plikterna ska gälla, för att underlätta både för företag och myndigheter.

Avsnitt 10.8 Konsekvenser av utredningens förslag om ändringar i fiske- och miljölagstiftningen och hur lagstiftningen kan främja hållbar utveckling

Utredningen konstaterar att då fler verksamheter än idag kommer att vara anmälningspliktiga för miljöfarlig verksamhet kommer det innebära att antalet ärenden som ska hanteras av de kommunala nämnderna kommer att öka. Livsmedelsverket vill betona vikten av systematiskt arbete för att uppnå likvärdighet avseende provningar och tillsyn, med tanke på att de kommunala kontrollmyndigheterna har olika förutsättningar. Livsmedelsverkets erfarenheter från utvärdering av likvärdighet inom livsmedelskontrollen är att det är stora skillnader mellan de kommunala kontrollmyndigheterna, att bristerna kvarstår trots fleråriga satsningar på ökad likvärdighet samt att sårbarheten är större hos mindre myndigheter med små resurser än hos större kontrollmyndigheter.

Kapitel 11 Förslag om samverkan och stöd vid provning samt arbete vid tillsyn, offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet

Livsmedelsverket tillstyrker utredningens förslag om att Jordbruksverket ska ansvara för en digital kontaktpunkt för vattenbruk där det ska tillhandahållas generell vägledning och information om förfarandet för att starta vattenbruk samt att ansvar för att tillhandahålla utbildning för andra myndigheter och kommuner om att starta vattenbruk. Jordbruksverket ska samarbeta med Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Att vägledning och information samlas och samordnas underlättar både för företag och myndigheter. Livsmedelsverket vill dock påpeka att underlag och synpunkter även bör inhämtas

2024-05-27

Dnr 2024/01102
Saknr 1.1.3

från Livsmedelsverket även om Livsmedelsverket inte omfattas av samordningsuppdragen.

Livsmedelsverket tillstyrker även att Tillväxtverket ges ansvar för att utveckla webbplatsen verksamt.se så att checklistan för att starta vattenbruk med tillhörande guide anpassas till den digitala kontaktpunkten och innehåller direktlänkar till den. Livsmedelsverket medverkat aktivt i framtagandet av checklistan för vattenbruk på verksamt.se. Livsmedelsverket är även vägledande myndighet när det gäller nya livsmedel (novel foods), och deltar i kommissionsarbetet avseende det området. Dessutom, vilket utredningen påpekar, har Livsmedelsverket en viktig roll när det gäller produktionsområden för tvåskaliga blötdjur.

Avsnitt 11.5 Utredningens förslag och bedömningar gällande samarbete vid tillsyn, offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet

När det gäller utredningens förslag och bedömning om tillsyn, offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet bedömer Livsmedelsverket att det inte är fullt utrett vilka eventuella negativa konsekvenser förslaget får. Det framgår inte vad effekten av samordnade kontrollbesök blir för företagen vad gäller besökens tidsåtgång och kostnader. Det framgår inte tydligt att det kan komma att krävas att flera inspektörer behöver närvara vid samma kontrolltillfälle för att täcka in samtliga kunskapsområden.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Annica Sohlström. I den slutliga handläggningen medverkade avdelningschef Kristina Ohlsson, enhetschef Ellen Edgren och statsinspektör Katarina Bäcklund Stålenheim. Föredragande var Lisa-Marie Hedberg.

Annica Sohlström

Lisa-Marie Hedberg